

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Ip-adresser
- Gode nettsider
- Bort med heldagsprøvene?
- Ti femmertips
- Bokåret 2015
- De beste nynorskbøkene
- De beste ungdomsbøkene

- Når lesingen låser seg
- Smårare skrivetips
- Komma på feil sted?
- Oversetting av vitser
- Norske idiomer
- Eventyr-quiz
- Muntlig presisjon

REDAKTØR: TONJE BJORDAL

Hva er Norsknytt?

Norsknytt er et læremiddel i tidsskrift-format, særlig myntet på norsklærere i ungdomsskolen. Et overordnet mål for tidsskriftet er å tilby lærere kopieringsoriginaler, praktiske undervisningstips og faglig oppdatering. Norsknytt ønsker å gi liv og variasjon til norskundervisningen.

Norsknytt ble startet opp av norsklæreren Jon Hildrum i Namsos i 1976. Nord-Trøndelag fylkeskommune finansierte i en lengre periode utgivelsen av Norsknytt, for å sikre at tidsskriftet ble tilgjengelig for alle ungdomsskolene i Nord-Trøndelag. Senere har tidsskriftet spredt seg til resten av landet.

Alle tekstene i Norsknytt er omfattet av opphavsrett, men lærere kan fritt kopiere alt stoff som er tilrettelagt for elever.

Siden oppstarten har Norsknytt hatt to redaktører. Norsklærer Jon Hildrum var redaktør fra 1976 til 2006, Øystein Jetne fra 2007 til 2015, og Tonje Bjordal fra nå av.

Vil du abonnere?

Et årsabonnement (fire numre per år) koster 590,- kroner. Bestillingen sendes:

Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

eller:

post@norsknytt.no

Tidligere årganger

Abonnenter på Norsknytt har anledning til å bestille tidligere årganger til redusert pris. Porto og forsendelseskostnader kommer i tillegg:

♦ Årgangene fra 1990 til 1992 koster 50,- kroner per årgang.

♦ Årgangene fra 1993 til 2006 koster 200,- kroner per årgang.

♦ Årgangene fra 2007 til 2014 koster 350,- kroner per årgang.

Innholdsfortegnelse for Norsknytt 2-2015

- 4 IP-adresser til skriftlig eksamen
- 5 Forslag til IP-adresser
- 6 Heldagsprøver for fall?
- 7 Ti tips til deg som vil opp i karakter
- 8 Dei beste nynorskbøkene
- 9 Dei beste nynorskseriane
- 10 Når lesingen har låst seg
- 11 De hundre beste barne- og ungdomsbøkene
- 12 Bokåret 2015
- 13 De beste ungdomsbøkene 2015
- 16 Slik skriver du gode tekster – kanskje
- 18 Når kommategnet har omtrent alt å si
- 20 Vitser fra bokmål til nynorsk
- 26 Norske idiomer
- 28 Eventyr-quiz
- 31 FNs merkedager
- 32 Muntlig øving i presis språkbruk
- 33 Fasitsider

NORSKnytt

Ungdomsbøker i søkelyset

I dette nummeret av Norsknytt bringer vi korte omtaler av mange ungdomsbøker, for det er viktig at norsklærere er orientert om godt og aktuelt lesestoff for elevene på ungdomstrinnet. Dessverre ligger det an til at regjeringen kutter tilskudd til formidlingen av barne- og ungdomslitteratur. Desto viktigere er det at norsklærere kjenner til alle de gode bøkene som kommer ut – og får sjansen til blåse liv i leselysten i klasserommene. Norsknytt har denne gangen samlet sammen tips om spesielt gode nynorskbøker og tips om de aller beste ungdomsbøkene fra 2015.

Noe stoff bringer vi også om nettadresser som kan være særlig aktuelle i norskfaget. Til skriftlig eksamen er det nå mulig å gi elevene tilgang til utvalgte nettsteder. Det er et åpent spørsmål hva elevene har tid, evne og lyst til å benytte seg av, så kanskje bør man være forsiktig med å dygne elevene ned med muligheter? Bokmålsordboka og Nynorskordboka er uansett to fremragende digitale ressurser som er verdt å gjøre elevene kjent med.

Norsknytt-nummeret inneholder ellers mange oversettelsesoppgaver fra bokmål til nynorsk. Hver oppgave er utstyrt med en form for rettenøkkel, slik at elever kan vurdere seg selv – og eventuelt bli vurdert av læreren. Den som er opptatt av karakterer på slike oppgaver, kan vite at en jevn oppdeling av poengskalaen gir mening (1: 0–4 poeng, 2: 5–8 poeng, 3: 9–12 poeng, 4: 13–16 poeng, 5: 17–20 poeng, og 6: 21–24 poeng).

Et par sider med norske idiomer finnes også. Kopioriginalen kan invitere til rask utfylling fra elevenes side, men samtaler om idiomenes betydning kan være viktig for å øke elevenes ordforråd. Det kan alltså være kjekt å vite hva det egentlig innebærer å trække i salaten ...

Forsinkelser og redaktørskifte i Norsknytt

Utgivelsen av Norsknytt er kommet kraftig på etterskudd, men forhåpentlig er vi i rute igjen i vårmånedene 2016. Den forrige redaktøren, Øystein Jetne, fikk ny stilling i oktober 2015, en stilling som gjorde det umulig å fortsette som redaktør i Norsknytt.

Redaktørvervet er nå overtatt av norsklærer Tonje Bjordal, som underviser ved Midtstuen skole i Oslo. Bjordal er opprinnelig fra Førde og vil helt sikkert sørge for at nynorskprosenten holder seg høy i Norsknytt.

Vi håper abonnentene ser fram til nye Norsknytt-numre. Som tidligere vil tidsskriftet forsøke å bringe leserne nyheter om norskfaget, bokomtaler, undervisningstips og kopioriginaler. Facebook-siden til Norsknytt har nådd over 700 følgere: Vi tar gjerne imot enda flere!

Bruk av internett til skriftlig eksamen

Utdanningsdirektoratet har åpnet for at elevene kan bruke enkelte internettsider ved den skriftlige eksamenen i mai. Det er skolene og kommunene selv som må finne ut hvilke nettsteder som er innenfor regelverket.

Eksamensveiledningen i norsk forteller at elevene kan få tilgang til nettsteder som ikke tillater toveiskommunikasjon på eksamensdagene. Elevene skal kunne lese tekst på nettstedet, men ikke selv kunne formidle tanker og spørsmål til andre. Med andre ord skal elevene ikke kunne delta i epostutvekslinger eller nettpat. Elevene må heller ikke få tilgang til nettaviser som har åpne diskusjonsfora.

Skolene kan heller ikke gi elevene tilgang til samskrivingsverktøy. Dermed faller Wikipedia ut, for der kan elevene i teorien opprette oppslagsord, redigere leksikonartikler og utveksle informasjon på selve eksamensdagen.

Digitale læremidler

En stor utfordring møter de skolene som har kjøpt lisenser til digitale læremidler i norskfaget. Når elevene har brukernavn og anledning til å lagre egen tekst på brukeren sin, finnes det en risiko for at elevene utveksler brukernavn og passord i forkant av eksamensdagen – og skriver inn tekst på hverandres lagringsområder.

Mottiltaket kan være å gi elevene adgang bare til offline-versjoner av det digitale læremidlet.

Mer vakthold?

Den økte bruken av digitale læremidler åpner nye juksemuligheter for elevene. På en helt annen måte enn tidligere må eksamensvaktene passe på at elevene ikke beveger seg inn på nettsider eller bruker programvare som ikke er

tillatt. Eksamensvaktene må også være forberedt på at elevene tidvis har større digital kompetanse enn dem selv.

En frekk løsning fra elevenes side kan være å koble seg til et annet nettverk enn skolenettverket og dermed sikre seg tilgang til hele internettet. Elevene kan for eksempel koble datamaskinen til en påslått mobiltelefon, eller ta med et modem som likner på en helt vanlig minnepinne.

En annen juksemulighet dreier seg om oversettelsesprogrammet Apertium, som elever kan ha liggende på egne maskiner eller prøve å installere på skolens maskiner, for eksempel på forberedelsesdagen. Dette programmet kan oversette mellom bokmål og nynorsk med ganske stor treffsikkerhet og raskt hjelpe elevene til en bedre karakter. Proffe elever trenger bare et halvt minutt med dette programmet for å få oversatt en hel tekst.

Urettferdig praksis?

Når skolene og kommunene selv skal avgjøre hvilke nettsteder som skal være åpne på eksamensdagene, vil det fort oppstå ulikheter mellom elevene. Slike ulikheter finnes allerede i dag, ved at elevene bruker ulike læremidler og i svært ulik grad har oppdaterte ordlister. Dermed er det ikke gitt at forskjellene vil bli større enn de allerede er – like sannsynlig er det at forskjellene mellom skoler og elever blir mindre enn tidligere.

Aktuelle nettsteder til skriftlig eksamen

Hvilke nettsteder bør elevene ha tilgang til på skriftlig eksamen? Bør norskseksjonen ved skolen din sette av tid til en diskusjon?

Læreplanen i norsk sier at elevene skal kunne orientere seg i og hente fram opplysninger fra store tekstmengder, og slik sett er det høyst naturlig at elevene får bruke Internett også på eksamensdagen. Nedenfor har vi listet opp spørsmål som kan være viktige å diskutere for norskseksjonen.

- 1 Er norskseksjonen sikker på at elevene har tilgang til **pgsf.udir.no** på eksamensdagen, der det digitale forberedelsesmaterialet ligger lagret?
- 2 Bør elevene ha tilgang til **Bokmålsordboka** og **Nynorskordboka**, særlig hvis skolens ordlister ikke lenger viser korrekt rettskriving? Har skolen eventuelt gitt elevene god opplæring i å bruke de digitale ordbøkene?
- 3 Bør elevene ha tilgang til **Svenska akademis ordbok** og **Den danske ordbog** – i tilfelle elevene møter nabospråkstekster på eksamensdagen?
- 4 Bør elevene ha tilgang til oppslagsverk som **Store norske leksikon**, **Norsk biografisk leksikon** og **Allkunne**? Disse leksikonene inneholder vanvittig mye informasjon – men kanskje så mye at elevene kan gå seg vill? Gjelder denne innsigelsen for flere punkter?
- 5 Bør elevene ha tilgang til **Dagbladet**, **NRK** eller andre nettaviser som har stengt kommentarfeltene sine? Bør elevene eventuelt oppfordres til å pynte tekstene sine med bilder og illustrasjoner? Hva om nettavisene på eksamensdagen bringer sjokkerende nyheter som hindrer elevene i å fokusere på eksamensoppgavene? Er det eventuelt greit at elevene ser videofilmer på **NRK skole**, eller klikker seg inn på ulike NRK-snutter?
- 6 Bør elevene ha tilgang til **norsksidene**, utviklet av Globalskolen, Høgskulen i Volda og Norsk Nettskole? Her kan ungdomsskoleelever finne mye tilrettelagt informasjon om grammatikk, rettskriving, sjangrer og virkemidler.
- 7 Bør elevene ha tilgang til **Språkrådets nettsider**, der mye informasjon om rettskrivingsregler, språkdebatt og språkhistorie ligger ute?
- 8 Bør elevene ha tilgang til **Nasjonalbibliotekets nettsider (www.nb.no)**, der elevene kan bla i alle norske bøker utgitt på 1900-tallet? Kan skolen eventuelt sikre seg mot at elevene skriver av tekst som ikke vil bli fanget opp av plagiatkontrollen?
- 9 Hvilke nettsteder åpner for samskriving – og bør derfor utelukkes? Er det andre nettsteder enn **Wikipedia** som er uaktuelle? Hva med passordbeskyttede lagringsområder – er det noen fare for at elevene kan gi hverandre tilgang til slike? Kan elevenes digitale læremidler åpne for juksemuligheter?
- 10 Har elevene fått god opplæring i å oppgi internettkilder som de har brukt? Hva slags bruk er det eventuelt som skal oppgis?

Til diskusjon: Heldagsprøver for fall?

Mange ungdomsskoler har forlatt den gamle tradisjonen med heldagsprøver i norsk på slutten av hvert halvår. Punktlisten nedenfor kan tjene som et utgangspunkt for en diskusjon om hvordan man best kan fremme god skriveopplæring og god vurderingspraksis ved din egen skole.

- 1** Hvilke fordeler har de individuelle heldagsprøvene i norsk hovedmål og norsk sidemål?
- 2** Hvordan passer skriveoppgavene på heldagsprøvene med den opplæringen som er gitt i faget? Blir elevene invitert til å skrive om temaer de nylig har arbeidet med i norskfaget? Blir elevene invitert til å skrive i sjangrer som de nettopp har lært seg å mestre? Hvorfor skal elevene eventuelt få lov til å velge andre typer oppgaver?
- 3** Bør heldagsprøver i mindre grad brukes for å skaffe karaktergrunnlag på åttende og niende trinn? Bør man i stedet for de individuelle heldagsprøvene åpne opp for lange skriveøkter der elevene kan dra mye nytte av medelevene og av norsklæreren? Hvordan kan man i så fall skaffe seg et karaktergrunnlag som er godt nok?
- 4** Hva er vitsen med at elevene skal besvare både en A-oppgave og B-oppgave på de heldagsprøvene som skolen arrangerer? Er det ikke bedre å la elevene skrive disse oppgavene i hver sin uke – og gjøre det mulig for norsklæreren å gi elevene rask tilbakemelding?
- 5** Hvor viktig er det at norsklæreren selv er til stede i elevenes skriveøkter? Bør norsklæreren være til stede for å kunne studere elevenes skrivestrategier og eventuelt gi god hjelp til de elevene som vil kunne lære mye av slik hjelp?
- 6** Blir gjennomgangen av elevtekstene lettere å gjennomføre hvis alle elevene har prøvd å løse den samme oppgaven? Hemmer valgfriheten i oppgavesettene god skriveopplæring og muligheten for felles gjennomgang? Eller er valgfriheten nødvendig for at elevene skal kunne gjøre egne valg og dermed bli mer motiverte for skrivingen?
- 7** I hvor stor grad bør elevene selv være med på å utforme oppgavene som blir gitt? Hva kan vinnes?
- 8** Hvordan kan norsklærerne legge opp til lange skriveøkter der elevene får brukt både førskrivingsstrategier, utskrivingsstrategier, bearbeidingsstrategier og ferdigstillingsstrategier? Fremmer heldagsprøvene god strategibruk blant elevene? Hvilke grep kan man eventuelt ta for å fremme god strategibruk?
- 9** Kan det være en ide å splitte heldagsprøvene opp i to halvdagsprøver, slik at norsklæreren kan få anledning til å kommentere elevenes førsteutkast underveis?
- 10** I hvor stor grad skal man la eksamensordningen styre skriveopplæringen i norskfaget når man vet at elevene på eksamensdagen møter en ganske snodig skrivesituasjon – med kort tid til rådighet og tilgang til oppgavene først etter at kildene er funnet fram? Er den beste eksamens-treningen egentlig å gjennomføre helt andre prøveformer underveis i utdanningsløpet?

Ti tips for å lage endå betre tekstar

Korleis kan du få endå betre dreis på tekstane du skriv? Kva skal til for at endå fleire skal leggje merke til og hugse tekstane dine? Nedanfor finn du ti skrivetips som kan vere særleg aktuelle å hugse på til skriftleg eksamen og lange skriveøktar!

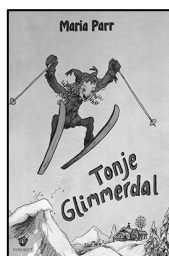
- 1 Førebu deg godt.** Som regel har du fått ein peikepinn om kva oppgåvene vil gå ut på. Finn fram til eigne kjelder, slik at du kan trekkje fram opplysningar og tankar som lesaren kjenner lite til frå før av.
- 2 Vis engasjement.** Vel ei oppgåve som du brenn for. Skal du skrive ein argumenterande tekst om eit tema som engasjerer deg lite, så gå i det minste inn i rolla som ein engasjert skribent med klare verdiar. Bruk gjerne eksempel frå ditt eige liv, eller dikt opp hendingar som kan engasjere lesaren.
- 3 Ver truverdig.** Vis detaljert og relevant kunnskap om emnet du skriv om. Bruk faguttrykk som passar naturleg saman med temaet. Legg eventuelt inn språklege demparar som «kanskje» og «stort sett» for ikkje å verke for påståeleg. Spel gjerne på eigne erfaringar og eigne kjensler utan å bli altfor privat. Du kan eventuelt forandre på nokre detaljar.
- 4 Bruk tankereferat.** Skriv du ein forteljande tekst, kan det bli slitsamt for lesaren berre å lese om ulike hendingar. Lat forteljaren tenkje høgt om dei ulike hendingane. Lat lesaren bli kjent med personane i forteljinga. Kanskje er det til og med slik at personane seier noko ganske anna enn dei seier høgt?
- 5 Legg inn minneglimt.** Av ein eller annan grunn fungerer ofte dei forteljingane best som lar lesaren få vite noko om bakgrunnen til dei viktigaste figurane. Om du lar hovudpersonen hugse tilbake, kan lesaren lettare forstå kvifor han handlar som han gjer. Det er naturlegvis eit viktig poeng at minneglimta gjer personskildringane rikare og har litt samanheng med handlinga.
- 6 Lat detaljane vere viktige.** Detaljar kan gjere tekstar meir interessante, men berre dersom detaljane er viktige. Til dømes er det som regel lite viktig å vite nøyaktig klokkeslett for dei ulike hendingane i ei forteljing. (Arret til Harry Potter var ein viktig detalj, det fortalde ei historie!)
- 7 Legg inn litterære referansar.** Vis gjerne norsklæraren at du har lese fleire bøker. Kanskje kan eit norsklærarharte smelte om du samanliknar ein av figurane dine med ein annan figur du har lese om i norsktimane, eller om du på andre måtar skaper band mellom teksten din og andre tekstar du har lese.
- 8 Skap gode avsnittsovergangar.** Hugs at gode avsnitt gjerne har ei form for innleiing, hovuddel og avslutning. Sluttsetninga i avsnittet kan gjerne lokke lesaren til å lese vidare. I forteljingar treng du ikkje alltid å fortelje alt: Du kan skape «tomme plassar» i forteljinga og la lesaren fantasere seg fram til kva som har skjedd mellom to avsnitt.
- 9 Sørg for variasjon i ordval og setningsbygging.** Pass på at setningane har ulike begynnarord. Jakt gjerne på dei riktige gode formuleringane. Våg deg frampå med samanlikningar, språklege bilete, bokstavrim og verknadsfulle gjentakningar. Varier både setningstypar og setningslengder.
- 10 Set av tid til feilfinning og feilretting.** Bruk stave- og grammatikkontrollen. Ta fram stavefeil-samlinga der du har skrive ned ord som du ofte stavar feil – om du har ei slik ei. Jakt på feil som du ofte gjer. Marker gjerne ord du har sjekka, med bakgrunnsfarge, slik at du har oversikt over kva du har kontrollert og ikkje. Fjern bakgrunnsfargen før du leverer!

DEI BESTE NYNORSKBØKENE – 1

Det finst mange gode nynorskromanar som kan passe for ungdom. Her har vi plukka ut seks av dei aller beste bøkene – med stor variasjon i vanskegrad og tema. På nettstaden www.nynorskbok.no kan du finne endå fleire råd om romanar som er verdt å lese!

Maria Parr: *Tonje Glimmerdal*

Forfattaren Maria er mange gonger blitt samanlikna med sjølvaste Astrid Lindgren, og den livlege jenta Tonje Glimmerdal er blitt framstilt som ein miks av Emil i Lønneberget, Pippi Langstrømpe og Ronja Røverdatter. Handlinga er lagt til ei vestlandsbygd. Eit venskap med bygutane Bror og Ole fører med seg artige episodar med mykje leik og utforsking av naturen. Også heimlengsel og familiekonfliktar er viktige motiv. Sjølv om boka er ei barnebok, gir ho mykje å tenkje på også for eldre lesarar.

Terje Torkildsen: *Arrfjes*

Romanen *Arrfjes* tek lesaren tilbake til 1812, den gongen Noreg var ein sjøfartsnasjon med mykje fattigdom. Hovudpersonen er Ejner Tevig, ein 14 år gamal gut med stygge arr etter kopar i ansiktet. Heime i Noreg ser framtida mørk ut, så Ejner drar til sjøs. Han blir førstereisgut på den norske skuta «Haabet», og dramatikken stig raskt når sjøfararane oppdagar ei engelsk seglskute med karanteneflagget til topps. Boka er knallgod og passar ypparleg for alle dei som likar historiske romanar med både sjøsprut og skattejakt.

Art Spiegelman: *Maus – historia til ein overlevande*

Ein einaste gong har den amerikanske Pulitzer-prisen gått til ein teikneserie. Det skjedde i 1982, da ein teikneserie om jødeforfølginga under den andre verdskrigen kom ut. Alle folkegruppene blir framstilte som dyr: Jødane blir teikna som mus, polakkane som grisar, tyskarane som katter og så vidare. På denne måten gjer teikneserieskaparen narr av den nazistiske propagandaen frå 1930- og 1940-talet. For tida er teikneserien vanskeleg å få tak i, men mange bibliotek har sikra seg denne verdskjente teikneserien.

Cory Doctorow: *Veslebror ser deg*

Denne romanen går føre seg i San Fransisco i nær framtid. Boka handlar om 17-åringen Marcus Yallow, ein gjennomsnittleg elev, sett bort frå at han er svært kunnskapsrik når det gjeld moderne datateknologi. Marcus protesterer mot overvakingssamfunnet og hackar seg inn på tryggleikssystemet til skulen. Dei store problema startar når han er på feil stad til feil tid og får Homeland Security på nakken. Romanen er handlingsmetta og spennande – og passar ekstra godt for datainteressert ungdom.

Ingelin Røssland: *Handgranateple*

Anja bur saman med foreldra og veslebroren på ein fruktgard på Vestlandet, men når ho skal begynne på vidaregåande skule, må ho flytte inn til byen. Det harmoniske livet ho er vaksen opp med, forsvinn. I staden finn Anja ut ting og tang om fortida til mora, og ho får vennar som brukar vald, drikk alkohol og røyker hasj. Denne ungdomsromanen har høgt tempo. Forteljinga verkar truverdig og bør passe like bra for gutar som for jenter. Identitet, sjølvrespekt og venskap er viktige tema i *Handgranateple*.

Alf Kjetil Walgermo: *Mitt bankande hjarte*

Også unge menneske kan bli alvorleg sjuke. I ungdomsromanen *Mitt bankande hjarte* er det den fjorten år gamle Amanda som treng hjertetransplantasjon. Hjartet hennar er rett og slett for stort. Sjølv om sjukdomshistoria står sentralt, handlar boka også mykje om kjærleik og pubertet, og forfattaren får til å skrive både lett og humoristisk. Eit viktig spørsmål i boka er forholdet mellom kropp og sjel. Vil Amanda føle det same for menneska rundt seg når hjartet blir bytt ut?

DEI BESTE NYNORSKBØKENE 2

Mange av dei beste nynorskbøkene for ungdom er komne ut som bokseriar, så blir ein først hekta, har ein sikra seg lesestoff til mange ledige stunder. Alle dei seks bokseriane vi har plukka ut, kan vi utstyre med merkelappar som «krim», «fantasy» eller «grøssar».

Lars Mæhle: *Landet under isen*

Mykje mogleg er *Landet under isen* den aller beste fantasyboka som er komen ut på norsk. Handlinga er lagt til ei bygd ved norskekysten der fire ungdomar er sakna. Løysinga finst i eit land under isen der tre ulike stammar held til. Hovudpersonen Leo Rubin må stå imot sterke krefter, mellom anna ein forrædar. I den første boka flettar forfattaren på ein elegant måte inn mykje kunnskap om religionane jødedom, kristendom og islam. I oppfølgjaren *Dødeboka* kjem egyptisk religion inn i biletet.

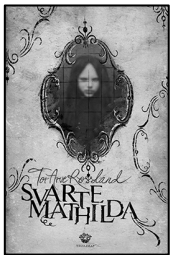
Robert Muchamore: *CHERUB-bøkene*

Cherub-bøkene handlar om barneheimsborn som er blitt agentar for den britiske etterretningstenesta, og serien passar godt for elevar som likar actionheltar som James Bond og Jason Bourne. Dei tolv bøkene er lette å lese – og så handlingsmetta og velskrivne at bokmåselevar fort gløymer at teksten er på nynorsk. Hovudpersonen James Adams møter i kvar bok ein ny type kriminalitet, for eksempel kokainsmugling, terrorisme eller menneskehandel. Rekkefølga på bøkene er ikkje veldig viktig for den som les.

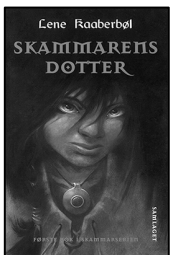
Ingelin Røssland: *Bøkene om Engel Winge*

Journalistspira og bråkmakaren Engel Winge har sommarjobb i lokalavisa på Tysnes. Det heile startar med at ho får kjennskap til ulovlege hyttenaust, og Engel skyr ingen metodar for å sikre seg bevis. Men det tullar på seg, også i form av mord. Engel får trøbbel med politiet og brukar fleire gonger seg sjølv som lokkedue for å avsløre dei kriminelle. Forfattaren Ingelin Røssland skriv både friskt og godt. Dei tre bøkene i serien heiter *Englefjes*, *Englejakt* og *Engleslakt*.

Tor-Arve Røssland: *Bøkene om Svarte-Mathilda*

Heilnorske grössar-seriar finst det få av. Trilogien til Tor-Arve Røssland stikk seg ut som særleg underhaldande og velskriven. Heile bokprosjektet starta med ein idé om eit spøkelse som gøymde seg i ein spegel. Til saman går handlinga i dei tre bøkene over fleire hundre år: Handlinga flyttar seg frå Hardanger i dei to første bøkene til Venezia i den siste. Lesarane møter både blod, barnemord og annan ondskap. Både den første og den tredje boka i serien vart nominerte til Uprisen.

Lene Kaaberbøl: *Skammar-serien*

Skammar-serien er utan tvil den mest populære fantasy-serien som er skriven i Skandinavia. Hovudpersonen Dina har arva ein magisk eigenskap frå mora: Ho kan sjå andre menneske inn i auga og sjå kva dei skammar seg aller mest for. Ikkje alle likar at andre menneske kan sjå dei inn i sjela, heller ikkje mektige menneske som har mykje å skjule. Dei fire bøkene i serien er *Skammarens dotter*, *Skammarteiknet*, *Slangens gåve* og *Skammarkrigen*. Våren 2015 hadde *Skammarens dotter* kinopremiere.

Asbjørn Rydland: *Bøkene om Drakeguten*

Stallguten Koll lever på ei tid som kan minne om middelalderen. Han drøymmer om å bli ein stor krigar og kunne gjere som han sjølv vil. Når Koll ein dag oppdagar at han kan høyre vinden kviskre og bruke kroppen sin på magisk vis, veks han inn i helterolla. Samstundes kjempar han mot mørke krefter både i seg sjølv og i samfunnet rundt seg. Dei fem titlane i den kritikkroste og prislønte fantasy-serien er *Drakeguten*, *Med eld i hjartet*, *Mørkemanaren*, *Kampen om Kervad* og *Fredlaus*.

Fruktbare tips når lesingen har låst seg

Hva gjør man når en eller flere elever i klassen ikke utvikler leseferdighetene sine på den måten lærerne ønsker? Tre leseforskere ved Universitetet i Oslo beskriver tre helt ulike elevtyper og gir konkrete tips om hva som virker.

Bente Hagtvet, Jørgen Frost og Vigdis Refsahl er alle tilknyttet Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo, og sammen har de nå forfattet en lærebok som kan gi verdifull hjelp til lærere som ikke helt vet hvordan de skal hjelpe de elevene som henger etter.

Boktittelen *Den intensive leseopplæringen* sier alene mye om den medisinen som forfatterne foreskriver: God spesialundervisning foregår ofte over et kort tidsrom. Skolene anbefales å legge opp til lesekurs som for eksempel kan vare i seks uker. I løpet av denne tiden bør det være mulig å løfte eleven opp til et nytt nivå – og gi eleven en følelse av motivasjon og mestring. Etterpå kan eleven igjen motta normalundervisning sammen med resten av klassen, med økt utbytte.

Dialog og mestring

Forfatterens utgangspunkt er at det både på mellomtrinnet og ungdomstrinnet finnes mange elever som strever med lesingen, og at mange av disse elevene etter hvert har utviklet et dårlig forhold til skolen. Og når elevene mer eller mindre har gitt opp, utvikler det seg raskt dårlige samspillsmønstre mellom elever og lærere.

Gjennom gode praksisfortellinger viser Hagtvet, Frost og Refsahl hvordan motløshet kan snus til motivasjon. Vi følger tre elever med helt ulike lærevansker og læringshistorier. Et viktig råd til lærere som møter elever med lesevansker, er at man raskt snakker med elevene for å fram tankene deres om motivasjon, selvoppfatning og

årsaksforklaringer. Ikke sjelden må en lærer bearbeide elevens selvoppfatning, i tillegg til å gi eleven redskaper til lesingen.

Suksess bygger ofte på tre pilarer:

- Læreren må sikre at eleven opplever mestring, ved å velge tekster som passer og arbeidsmetoder som virker.
- Læreren må sørge for å synliggjøre elevens fremskritt.
- Læreren må gi eleven tilbakemeldinger på innsats, løsningsforslag og strategibruk.

Fleksible løsninger

Et viktig poeng for forfatterne er at elever som strever med lesing, er veldig ulike og at de organisatoriske løsningene derfor må være fleksible. Skolen må sørge for at det er god sammenheng mellom hva som skjer på lesekurs og hva som skjer i klasserommene: Uten tett samarbeid mellom faglærere og spesiallærere forsvinner fort sjansene for å lykkes.

De tre forfatterne henvender seg til både lærere, spesialpedagoger og leseveiledere. Det er verdt å merke seg at forfatterne er praktisk anlagt, og at boka er lett tilgjengelig også for lesere med få studiepoeng på CV-en.

Bente Hagtvet, Jørgen Frost og Vigdis Refsahl:

«Den intensive leseopplæringen. Dialog og mestring når lesingen har låst seg.»

Veiledende pris: 489,- kroner
Universitetsforlaget 2015

Fenomenal samling av lesverdige bokomtaler

Skulle du ønske deg bedre oversikt over hvilke ferske bøker som kan passe best for elevene på ungdomstrinnet? Den prisbelønte kritikeren Guri Fjeldberg presenterer på en forbilledlig måte de 101 beste barne- og ungdomsbøkene fra perioden 2005–2015.

Noen bøker er av den typen man unner alle norsklærere på ungdomstrinnet å komme over. Guri Fjeldbergs gjennomgang av den nyere barne- og ungdomslitteratur er en slik bok, ytterst interessant, velskrevet og delikat.

Mange norsklærere kjenner allerede til Guri Fjeldbergs navn, for hun har i mange år skrevet bokomtaler for Bergens Tidende og for Barnebokkritikk.no. La det likevel være nevnt at Kritikerlaget hedret Fjeldberg som «Årets litteraturkritiker» i 2015, at hun har fullført studier om ungdomslitteratur, og at hun har erfaring både som journalist og norsklærer. Til arbeidet med *De beste barne- og ungdomsbøkene 2005–2015* fikk hun stipend fra Statens kunstnerstipend for kritikere.

Bøker som kan bli elsket

I forordet til boka forklarer Guri Fjeldberg hvordan hun har plukket ut de 101 bøkene. Via en nettside har hun samlet inn boktips fra lærere, bibliotekarer og bokelskere fra hele landet. Først og fremst har hun lett etter bøker som kan bli elsket av ungdommer, bøker som berører leserne og etterlater varige inntrykk.

I det endelige utvalget er fordelingen noenlunde lik mellom norsk og oversatt litteratur. Langt de fleste anbefalte bøkene er skjønnlitterære.

For å skape en viss orden har Fjeldberg sortert bøkene etter temaer, for eksempel «Smittende sjøtillit», «På ekte», «Trampoline for fantasien» og «Kampen for rettferdighet». Fjeldberg påpeker selv at mange av de beste bøkene kan passe inn i flere båser, men for

leseren er det likevel et pluss at bøker med beslektede temaer plasseres inntil hverandre slik det er gjort. På den måten får en norsklærer også mye gratis med tanke på veiledning av elever som skal fordype seg i litterære temaer.

Fyldig informasjon

Hver bok blir presentert over to til tre sider. Leseren får et kort handlingsreferat, men også en serie kloke betraktninger om hva som gjør den enkelte boka verdt å lese. Fjeldberg ser sammenhenger og formidler kvaliteter på en slik måte at leseren raskt får lyst til å lese bøkene som blir omtalt. Slik sett kan boka være en dyr gave til norsklærere.

De typiske barnebøkene og de typiske ungdomsbøkene er plassert hult til hult, men for hver bok er det lagt inn opplysninger om hvilken aldersgruppe boka passer aller best for. En stor andel av bøkene passer godt til bruk på ungdomsskolen.

Bokomtalene er for øvrig så velskrevne at de vil kunne fungere utmerket som mønstertekster når elevene skal skrive sine egne bokomtaler.

Konklusjonen er klar: Løp og kjøp! En norsklærer som har kjennskap til alle de 101 bøkene som er omtalt, vil ha gode muligheter for å kunne fremme leselysten blant elevene.

Guri Fjeldberg:

«101. De beste barne- og ungdomsbøkene 2005–2015»
Veiledende pris: 329,- kroner
Gyldendal Norsk Forlag 2015

Sorg og sex viktige temaer i ungdomsbøkene fra 2015

Fortsatt blir det gitt ut en mengde fantasy-serier for ungdom. En annen trend er at temmelig mange bøker dreier seg om familiemedlemmer som dør, eller om utforskning av seksuelle grenser.

Forlagene satser fortsatt friskt på ungdomsbøker, både av norske forfattere og av utenlandske. På de neste sidene har Norskenytt løftet fram 18 av de utgivelsene som kan være verdt å merke seg. I stor grad er seriebøkene holdt utenfor.

Lite ungdomslitteratur på nynorsk

Bare fire av de anbefalte bøkene er nynorsk-bøker. Harald Nortuns *Eksperimentet* er markedsført som en barnebok, men kan gå an på åttende trinn. Lek med kjønnsroller er et viktig tema i boka, og dermed kan nok særlig gutter raskt velge å skygge unna. Litt «jentete» er nok også Alf Kjetil Walgermos *Kjære søster*. Temaet er sorg, og jeg-fortelleren er en jente, og da viser forskningen at guttene ofte får problemer med å engasjere seg.

Lars Mæhle har prøvd seg med en miljø-thriller. Romanen blir ikke ordentlig spennende, og formidlingen av klimakunnskap virker litt påklistret. Boka er likevel godt skrevet og kan gi elevene verdifull nynorsktrening.

Seksuelle grenser

Tor Arve Røsslands *Glimt* er nok den nynorsk-romanen fra 2015 som i størst grad kan fenge guttene. Her er voldtekt et viktig tema, for gutten i fortellingen klarer ikke å respektere de seksuelle grensene som jenta setter. Noe av det samme handlingsmønsteret finnes i Jan Tore Norengs *#Alfahann*. Mye mulig er det bra om ungdomsskoleelever utforsker slike skildringer, for å bli klokere på hvor grensene går, og for å bli klokere på sine egne og andres reaksjoner.

Ungdomslitteraturen fra 2015 viser også fram en helt annen form for seksuelle grenser, nemlig forholdet mellom heteroseksualitet og homo-seksualitet. Påfallende mange av romanfigurene leker med kjønnsroller og tiltrekkes av sitt eget kjønn.

Ufarliggjøringen av homoseksualitet er gledelig. Samtidig kan homoseksualitet fortsatt være et ømt tema for mange tenåringer, og det er ikke sikkert at de tenåringsguttene som fra før av er negative til lesing, automatisk blir fristet til å lese mer hvis norsklæreren eller bibliotekaren legger for stor vekt på romanfigurenes seksuelle orientering.

Tap av familiemedlemmer

I nyere ungdomslitteratur er det langt mellom de lykkelige kjernefamiliene. Ganske ofte mangler hovedpersonen en far eller en mor, og også i 2015 dveler mange av forfatterne ved temaer som sorg og savn. Alvorlige sykdommer og dødsulykker har etterlatt mange av hovedpersonene i et tomrom.

Det er ikke noe nytt at ungdommer kan la seg fascinere av tragiske skjebner. På sitt beste kan ungdomsbøkene vise ulike måter å takle sorgen på. Fra anmelderhold har særlig Guro Hoftun Gjestads *Ord på S* fått mye skryt for å balansere sorg og glede på en fruktbar måte.

Andre anbefalinger

Norsklærere på ungdomstrinnet kan ha glede av å kjenne til enda flere enn de 18 ungdomsbøkene som presenteres på de neste sidene. Her er noen av bøkene som ikke fikk plass:

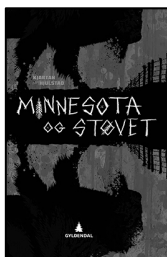
- **1992** av **Jon Ewo**. Enda en kontrafaktisk historie. Sovjetiske styrker trakk seg aldri ut av Norge etter den andre verdenskrig, og Stavanger er blitt Norges hovedstad.
- *I morgen er alt mørkt* av **Sigbjørn Mostue**. Marlen forteller sin historie om parasitten som legger Norge øde.
- *Mumiens mysterium* av **Tom Egeland**. Arkeologsønnen Robert er denne gangen blitt med moren sin til pyramidene i Egypt.
- *Zweet* av **Mairt Kaldhol**. En ungdomsskole blir evakuert etter en gasslekkasje. Tre ungdommer tenker helt ulike tanker.
- *Stupekontroll* av **Neha Naveen**. To indisk-norske tvillinger når ungdomstiden og vokser fra hverandre.
- *Kamuflasje* av **Janne Aasebø Johnsen**. Renate opplever ungdomstiden i Norge, men tankene hennes går ofte til faren, som er soldat i Afghanistan.
- *Fuck verden* av **Monica Steinholm**. Samtids-skildring fra Tromsø, der Gunn og Niklas opplever forelskelser og forandringer.

DE BESTE BØKENE FRA 2015

Hvilke godbiter slapp de norske forlagene fra seg i 2015? Norsknytt-redaksjonen har lest en rekke ungdomsbøker – og i tillegg saumfart anbefalinger fra bibliotekarer, bokanmeldere og litteraturjuryer. Bøkene som er omtalt på denne siden, kan passe ekstra godt for de yngste leserne på ungdomstrinnet.

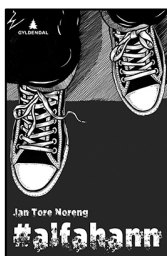
Kjartan Hjulstad: *Minnesota og støvet*

Tenåringsbrødrene Minnesota og Moses er lakotaer, bosatt i et indianerreservat. Hverdagen er grå og framtidsutsiktene dårlige. Brødrene tjener penger på å vaske bilvinduer, men storebroren Moses lar seg friste til å bli narkotikalanger – med de vanskelighetene det fører med seg. Både bokomslaget og starten av boka kan virke litt kjedelig, men handlingen tar seg godt opp. Romanen reiser viktige spørsmål og ble nominert til Brageprisen for beste barne- og ungdomsbok 2015.

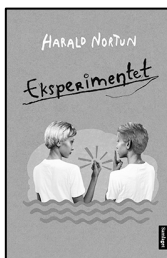
Susin Nielsen: *Vi er molekyler*

I denne ungdomsboka har to stesøsken fortellestemmen i annethvert kapittel: Den 13 år gamle Stuart er ekstremt skoleflink, men ikke noen vinner sosialt. Den 14 år gamle Ashley er den kuleste jenta i klassen, men på ingen måte den smarteste. De to er fra starten av lite glade i hverandre, og enda verre blir det når Stuart begynner på skolen hennes. En rekke pinlige og vanskelige situasjoner oppstår. Boka er rik på både søsken-sjalousi og humor, og den bør passe like godt for gutter som for jenter.

Jan Tore Noreng: *#Alfahann*

Hovedpersonen Torstein (16) framstår først som en sympatisk gutt. Når den vakre kjæresten vraker ham, blir han lei seg og søker trøst i treningsstudioet. Snart begynner han med doping for å bygge muskler raskere – og bli naturens alfahann. Litt etter litt forandrer Torstein væremåte. Kropp, fest og sex blir mer og mer sentralt. Torstein blir direkte usympatisk og går langt over streken når han møter kjæresten til bestevennen. Som flere andre ungdomsbøker i 2015 berører boka voldtektsproblematikk.

Harald Nortun: *Eksperimentet*

Amund og Amanda er tvillinger. Dei liknar mykje på kvarandre, og på ein tur til besteforeldra bestemmer dei seg for å skifte klede og gi seg ut for å vere kvarandre. I boka er leik og utprøving av kjønnsroller eit viktig tema. Amanda er tøff på fotballbanen og likar actionfylte dataspel. Amund er meir glad i bloggar og chatting – og har lenge tenkt på at han gjerne vil prøve å vere jente. Boka har enkel språkbruk og kan passe godt for elevar på mellomtrinnet og på starten av ungdomstrinnet.

Fatima Sharafeddine: *Du, jente!*

Den 15 år gamle Faten jobber som tjenestepike hos en velstående familie i Beirut. Handlingen er lagt til 1980-tallet når det ennå er borgerkrig i Libanon. Kjærlighet og framtidsutsikter er viktige temaer i boka. Faten drømmer om å bli sykepleier, og hun drømmer om gutten i nabohuset. Begge drømmene har noe umulig over seg, for tradisjonene i Libanon er strenge. *Du, jente!* er den første boka i Mangschous nye «Nærvær»-serie og den første arabiske ungdomsromanen som er oversatt til norsk.

Alf Kjetil Walgermo: *Kjære søster*

Når Eli Anne mistar søstera si, Amalie, tek ho til å skrive innlegg på Facebook-veggen hennar, som er avstengd for alle andre. Med jamne mellomrom skriv ho helsingar og arbeider seg gjennom sorga si. Også det som har vore usagt mellom søstrene, kjem Eli Anne til slutt inn på. Denne korte ungdomsromanen reiser store og viktige spørsmål, til dømes om korleis døden er på Facebook. Korleis sorgjer ungdom gjennom sosiale medium? Kvar bør grensene gå? Kva er sunt, og kva er usunt?

DE BESTE BØKENE FRA 2015

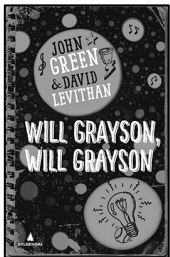

Hvilke godbiter slapp de norske forlagene fra seg i 2015? Norsknytt-redaksjonen har lest en rekke ungdomsbøker – og i tillegg saumfart anbefalinger fra bibliotekarer, bokanmeldere og litteraturjuryer. Bøkene som er omtalt på denne siden, kan passe for elever på både åttende, niende og tiende trinn.

Guro Hoftun Gjestad: *Ord på S*

Hovedpersonen Sun er 17 år, og hun er lei seg og forelsket samtidig. Moren er reist til varmere strøk. Når faren skal trøste, har han en regle med ord på S. Men faren dør i en ulykke, og Sun strever med å takle sorgen. I begravelsen dukker det opp en ukjent gutt som spiller fiolin, og denne gutten forelsker Sun seg hodestups i. Vekslingen mellom følelser gjør boka interessant. Boka har fått svært gode kritikker. Forfatteren er journalist i VG og ga i 2015 også ut en bok rettet mot tenåringsforeldre – *Storbarnsliv*.

John Green & David Levithan: *Will Grayson, Will Grayson*

To av USAs mest berømte ungdomsbokforfattere har slått seg sammen for å skrive denne ungdomsromanen, der fortellerstemmen veksler mellom Will Grayson og Will Grayson, to ungdommer med samme navn. De to er helt ulike, men møter hverandre i en pornosjappe i Chicago, og dette møtet driver handlingen i boka framover. Boka er full av alvor og humor, og av røffe, morsomme og rørende dialoger. Viktige temaer er depresjon, tilgivelse og homofili. Også voksne og eldre ungdommer vil ha glede av boka.

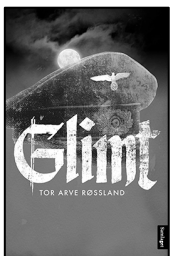
Andrea Bræin Hovig: *Vanessa Svartmo*

Død og sorg er viktige temaer i denne dagbokromanen om den 15 år gamle Vanessa Svartmo. Etter at Vanessas lillebror døde, fungerer familien hennes enda dårligere enn før. Moren er alkoholisert, og faren er bare innom av og til. Vanessa selv har få venner, men forelsker seg i rikmannsgutten Gabriel. Heller ikke han har et problemfritt liv. Forfatteren viser mye språklig fantasi og oppfinnsomhet. Utålmodige og uerfarne lesere kan finne boka kjedelig og forvirrende – den passer best for ungdom som liker å lese.

Jandy Nelson: *Jeg gir deg sola*

Tvillingene Jude og Noah står hverandre svært nær, men er likevel veldig ulike. Den innesluttete Noah liker å tegne og forelsker seg i nabogutten. Det er han som forteller om hendelsene fra den gangen de var 13 år. I de kapitlene der Jude og Noah er blitt 16 år gamle, er det Jude som forteller: Noe har skjedd som har ødelagt forholdet mellom de to søsknene, men hva? Forfatteren løfter fram motsetningene mellom tvillingene, men også likhetene. Begge har stor interesse for kunst, og kunstkildringene gir boka noe ekstra.

Tor Arve Røssland: *Glimt*

I denne spenningsboka er handlinga lagt til Grovøy, ei tilsynelatende fredelig øy langt ute i havet. Handlinga veksler mellom to tider, mellom den andre verdenskrigen og i dag: Dei to tenåringane Jon og Solveig er på same stad til forskjellig tid. Forfattaren bak Svarte-Mathilda har skrive ei grøssande forteljing, denne gongen med seksuelle grenser som eit viktig tema og ein viktig bodskap: Sjølv om ei jente flørtar med ein gut, har ho lov til å setje grenser for kva som skal skje vidare.

Maria N. Skaranger: *Alle utlendinger har lukka gardiner*

Endelig en ungdomsbok på kebabnorsk! Forfatteren Maria Navarro Skaranger leker seg med ungdomskultur og ungdomsspråk på Oslos østkant. En liten smakebit: «Jeg bare: Lær deg norsk før kommer du til Norge, og pappa klikka mentalt og derfor jeg nå sitter på rommet mitt.» Boka har mange korte kapitler med snert i. Hovedpersonen og fortelleren Mariana går på ungdomsskolen på Romsås og er forelska i Mu2. En storebror sitter i fengsel, og en lillebror holder seg helst hjemme – bak lukka gardiner.

DE BESTE BØKENE FRA 2015

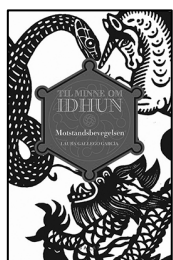

Hvilke godbiter slapp de norske forlagene fra seg i 2015? Norsknytt-redaksjonen har lest en rekke ungdomsbøker – og i tillegg saumfart anbefalinger fra bibliotekarer, bokanmeldere og litteraturjuryer. Bøkene som er omtalt på denne siden, kan passe ekstra godt for de eldste leserne på ungdomstrinnet.

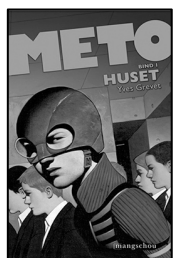
Ingeborg Arvola: *Ryktet*

Skumring-serien til Mangschou Forlag inneholder lettleste spenningsbøker skrevet av erfarne og kritikerroste ungdomsbokforfattere. *Ryktet* av Ingeborg Arvola er en riktig god bok som bør fenge de litt eldre leserne. Hovedpersonen Nika har en mobil full av hatmeldinger, for hun har kapret typen til Anette, en av de populære jentene. Det sier i alle fall ryktet. Anettes hevn kan bli voldelig, men Nika frykter enda mer sin egen storebror, som kan finne på å forsvare Nika med alle midler.

Laura G. Garcia: *Til minne om Idhun. Motstandsbevegelsen*

Det hører med til sjeldenhetene at spansk ungdomslitteratur blir oversatt til norsk. Når det først skjer, er det fordi kvaliteten er ypperlig. Sjangeren er fantasy. Svartekunstneren Ashran griper makten på planeten Idhun den dagen tre soler og tre måner møtes på himmelen i en skremmende konstellasjon. På jorden er de to tenåringer Jack og Victoria medlemmer av Motstandsbevegelsen. Som i all fantasy har hovedpersonene magiske egenskaper som gjør dem spesielt godt rustet til kampen mot det onde!

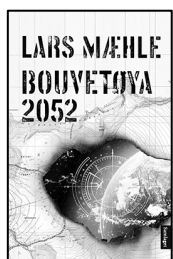
Yves Grevet: *Meto. Huset*

Den franske romanserien Meto har vunnet en rekke priser i ulike land. Handlingen kan minne om George Orwells *1984*: I *Meto* er 64 unge gutter stengt inne i et hus uten kunnskaper om omverdenen. I huset er guttene delt inn i fargegrupper etter alder. Lederen for huset styrer ved hjelp av vold og psykisk terror. Hovedpersonen Meto blir fadder for nykomlingen Crassius. Ingen av dem kan huske noe av tiden før de kom til huset. Minnetap, undertrykking, maktmisbruk og frigjøring er viktige temaer i boka.

Una LaMarche: *Bare i Brooklyn*

New York er en sammensatt by. Devorah vokser opp som ultra-ortodoks jøde med strenge religiøse regler å forholde seg til. I den samme gata bor Jaxon, en gutt med svært kravstore, vestindiske foreldre. De to møtes tilfeldig på sykehuset – og blir sittende fast i en heis når strømmen går. For Devorah er det problematisk å forelske seg i en fremmed gutt, det strider mot oppdragelsen hennes bare å snakke med ham. For oversettelsen fra amerikansk-engelsk er Line Almhjell nominert til Oversetterprisen.

Lars Mæhle: *Bouvetøya 2052*

Kampen mot eit varmare klima er bakteppet for denne spenningsromanen av Lars Mæhle. Fem ungdommar frå heile verda er plukka ut til å delta i eit reality-program der deltakarane skal løyse ulike miljøproblem. Ungdomane møtest på den norske Bouvetøya i Sørishavet, men ikkje alt er som det skal vere. Ungdommane må kjempe for livet, mot udemokratiske og kapitalistiske krefter. Forfatteren leverer spark til norsk klimapolitikk og skal ha honnør for å ha laga ei spenningsbok om eit svært viktig tema.

Andrew Smith: *Gresshoppejungel*

Den 16 år gamle Austin Smith fra den blodfattige byen Ealing i Iowa er hovedpersonen i denne fantasifulle boka. Austins fremste egenskaper er at han er kåt og forvirret. Han drømmer om sex, også når kjempesvære gresshopper tar over byen etter et uhell med et reagensrør. Gresshoppene tenker bare på mat og sex, og det tar ikke lang tid før de har knasket i seg de fleste av byens innbyggere. Austin drømmer om å formere seg like fort som gresshoppene. Handlingen er ellevill, og humor er det mye av.

Slik skriver du gode tekster – kanskje:

1. Bruk bokstavrim. Bestandig.
2. Preposisjoner er ikke gode ord å avslutte setninger med.
3. Unngå klisjeer som pesten. De er gårdagens nyheter.
4. Sammenligninger er like ille som klisjeer.
5. Vær mer eller mindre spesifikk når du skriver.
6. Gode skribenter generaliserer aldri.

Syv. Vær konsekvent.

8. Ikke gjenta deg selv. Ikke bruk flere ord enn nødvendig. Det er høyst overflødig. Du bør altså unngå å tygge grøten to ganger, for du kan regne med at leseren får med seg poenget den første gangen du nevner det.
9. Hvem trenger retoriske spørsmål?
10. Overdrivelser er en milliard ganger bedre enn underdrivelser.

Oppgåve:

Set om heile teksten ovanfor frå bokmål til nynorsk.
Når omsetjinga blir vurdert, er det berre eit utval av orda som tel!

Retteskjema – «Slik skriver du gode ...»

Dette retteskjemaet syner dei 24 nynorskorda som du skal vurdere. Finn fram til det understreka ordet i din eigen tekst og kryss av for «RETT» eller «GALE» for å markere om du har omsett bokmålsordet på riktig måte.

	RETT	GALE
1. Slik <u>skriv</u> du gode tekstar.		
2. Slik skriv du gode <u>tekstar</u> .		
3. <u>Preposisjonar</u> er ikkje gode ord å avslutte setningar med.		
4. Preposisjonar er <u>ikkje</u> gode ord å avslutte setningar med.		
5. Preposisjonar er ikkje gode ord å avslutte <u>setningar</u> med.		
6. Unngå <u>klisjear</u> som pesten.		
7. <u>Dei</u> er går(s)dagens nyheiter/nyhende.		
8. Dei er går(s)dagens <u>nyheiter/nyhende</u> .		
9. <u>Samanlikningar</u> er like ille som klisjear.		
10. <u>Ver</u> meir eller mindre spesifikk når du skriv.		
11. Ver <u>meir</u> eller mindre spesifikk når du skriv.		
12. Gode <u>skribentar</u> generaliserer aldri.		
13. Gode skribentar <u>generaliserer</u> aldri.		
14. <u>Sju</u> . Ver konsekvent.		
15. Sju. <u>Ver</u> konsekvent.		
16. Ikkje gjenta deg <u>sjølv</u> .		
17. Ikkje bruk <u>fleire</u> ord enn nødvendig/naudsynt.		
18. Det er <u>høgst</u> overflødig.		
19. (...) unngå å tygge/tyggje <u>grauten</u> to gonger/gongar (...)		
20. (...) du kan rekne med at <u>lesaren</u> får med seg poenget (...)		
21. <u>Kven</u> treng retoriske spørsmål?		
22. <u>Overdrivingar</u> er ein milliard gonger/gongar betre enn (...)		
23. Overdrivingar er <u>ein</u> milliard gonger/gongar betre enn (...)		
24. Overdrivingar er ein milliard gonger/gongar <u>betre</u> enn (...)		

Når kommategnet har omtrent alt å si

Riktig plassering av kommategn gjør det lettere for oss å forstå hvilke ord som hører sammen. Korrekt bruk av komma kan faktisk være livsviktig! Nedenfor ser du eksempler på setninger der plasseringen av komma kan snu opp ned på kva setningen betyr:

1. Skyt ham ikke vent til jeg kommer.
2. Johanne kom til meg med diamantene.
3. Besteforeldrene mine bodde i et lite koselig hus.
4. Toalettene er gratis for funksjonshemmede gravide pensjonister og barn.
5. Skolen reklamerte med at den hadde et lite hyggelig miljø.
6. Gjestene som kom presis fikk en velkomstdrink.
7. Vertinnen håpet på et lite vellykket selskap.
8. Om jeg kan nevne tre ting jeg liker? Jeg liker å grille kjæledyr og familie.
9. La oss spise gutter!
10. Elefantene som tilhører arten snabeldyr er noen småle skapninger.
11. Statsrådene som hadde vært på rangel møtte ikke opp.
12. Jeg møtte mannen som jeg hadde sett før.
13. Vi har en hund og en papegøye som snakker

Oppgave:

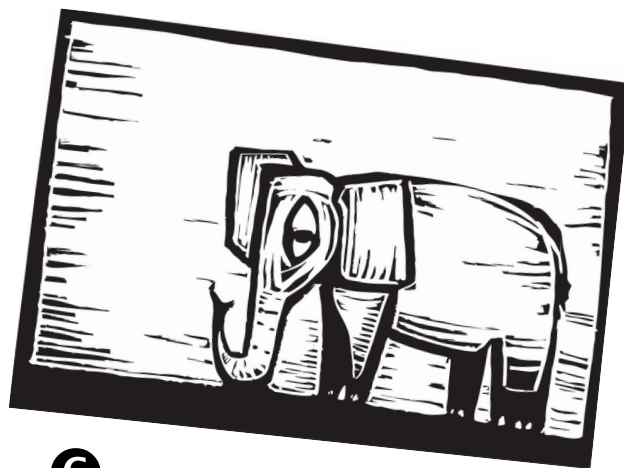
Set om heile teksten ovanfor frå bokmål til nynorsk.
Når omsetjinga blir vurdert, er det berre eit utval av orda som tel!

Retteskjema – «Når kommategnet ...»

Dette retteskjemaet syner dei 24 nynorskorda som du skal vurdere. Finn fram til det understreka ordet i din eigen tekst og kryss av for «RETT» eller «GALE» for å markere om du har omsett bokmålsordet på riktig måte.

	RETT	GALE
1. Når kommateiknet har omtrent alt å seie		
2. Riktig plassering av kommateikn gjer det lettare for oss (...)		
3. Korrekt bruk av komma kan faktisk vere livsviktig!		
4. Nedanfor ser du eksempel på setningar der (...)		
5. Nedanfor ser du eksempel på setningar der (...)		
6. Skyt han (,) ikkje vent til eg kjem.		
7. Skyt han (,) ikkje vent til eg kjem .		
8. Johanne (,) kom til meg med diamantane .		
9. Besteforeldra mine budde i eit lite (,) koseleg hus.		
10. Toaletta er gratis for funksjonshemma (,) gravide (...)		
11. (...) gravide (,) pensjonistar og barn/born.		
12. (...) at den hadde eit lite (,) hyggeleg miljø.		
13. Elevane (,) som kom presis til timen, fekk ein sjokoladebit.		
14. Elevane (,) som kom presis til timen, fekk ein sjokoladebit.		
15. Vertinna håpa/håpte på eit lite (,) vellykka/vellukka selskap.		
16. Om eg kan nemne tre ting eg likar?		
17. Eg likar/likar å grille (,) kjæledyr og familie.		
18. Lat oss ete (,) gutar!		
19. Lat oss ete (,) gutar!		
20. Elefantane (,) som høyrer til arten snabeldyr, er nokre (...)		
21. Elefantane (,) som høyrer til arten snabeldyr, er nokre (...)		
22. Statsrådene som hadde vore på rangel (,) møtte ikkje opp.		
23. Eg møtte mannen (,) som eg hadde sett før.		
24. Vi har ein hund (,) og ein papegøye som snakkar .		

Oversett vitser fra bokmål til nynorsk:

1

- Hva får du hvis du kloner Kaptein Sabeltann?
- En piratkopi.

2

- I går, da strømmen gikk, satt jeg fast i heisen i over tre timer.
- Det var da ingenting. Jeg sto fire timer i en rulletrapp.

3

- Hva er forskjellen på en trombone og en trampoline?
- Du tar av deg på føttene før du hopper på en trampoline.

4

- Hva sa paraplyen da den så en spaserstokk?
- Se, en nudist!

5

- Kelner! Skal vi sitte her til vi sulter i hjel?
- Nei, vi stenger klokken 22.00.

6

- Vet du hva som sto på gravsteinen til hypokonderen?
- *Hva var det jeg sa?*

7

- Hva får man hvis man parer en gris med en sjiraff?
- En hel haug med nakkekoteletter!

8

- Hva får du hvis du parer en elefant med en kenguru?
- Svære hull i bakken.

9

- Mamma, hvorfor må jeg alltid gå i ring?
- Vær stille, ellers spikrer jeg fast den andre skoen din også!

10

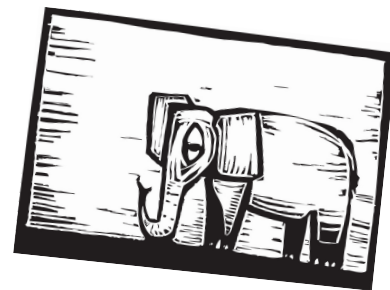
- Vet du hvordan du får en enarmet svenske ned fra et tre?
- Det er bare å vinke til ham.

Oppgave:

Set om alle vitsane ovanfor frå bokmål til nynorsk.
Når omsetjinga blir vurdert, er det berre eit utval av orda som tel!

Retteskjema – ti vitsar

Dette retteskjemaet syner dei 24 nynorskorda som du skal vurdere. Finn fram til det understreka ordet i din eigen tekst og kryss av for «RETT» eller «GALE» for å markere om du har omsett bokmålsordet på riktig måte.

	RETT	GALE
1-1. <u>Kva</u> får du om du klonar Kaptein Sbaeltann?		
1-2. <u>Ein</u> piratkopi.		
2-2. I går, da <u>straumen</u> gjekk, sat eg fast i heisen i tre timar.		
2-2. I går, da straumen <u>gjekk</u> , sat eg fast i heisen i tre timar.		
2-3. Eg stod fire <u>timar</u> i ein rulletrapp.		
3-1. Du <u>tar/tek</u> av deg på føtene før du hoppar på (...)		
3-2. Du tar/tek av deg på <u>føtene</u> før du hoppar på (...)		
3-3. Du tar/tek av deg på føtene før du <u>hoppar</u> på (...)		
4-1. Kva sa paraplyen da <u>han</u> såg ein spaserstokk?		
4-2. <u>Sjå</u> , ein nudist!		
5-1. Kelner, skal vi sitje her til vi <u>svelt</u> i hel?		
5-2. Nei, vi stenger/stengjer <u>klokka</u> 22.00.		
6-1. <u>Veit</u> du kva som stod på gravsteinen til hypokonderen?		
6-2. Kva var det <u>eg</u> sa?		
7-1. Kva får <u>ein/vi/du</u> om/dersom/viss (...)		
7.2. Ein heil haug med <u>nakkekotelettar</u> .		
8-1. Kva får du <u>om/dersom/viss</u> du parer ein elefant (...)		
8-2. Svære <u>hol</u> i bakken.		
9-1. Mamma, <u>kvifor/korfor</u> må eg alltid gå i ring?		
9-2. <u>Ver</u> stille, elles spikrar eg fast den andre (...)		
9-3. Ver stille, elles <u>spikrar</u> eg fast den andre (...)		
10-1. Veit du <u>korleis</u> du får ein einarma svenske ned frå eit tre?		
10-2. Det er <u>berre</u> å vinke til han.		
10-3. Det er berre å vinke til <u>han</u> .		

Øversett vitser fra bokmål til nynorsk:

1

- Hvordan lager svenskene falske 100-lapper?
- De skrapar bort en null på 1000-lappene.

2

- Hvordan kan du se at det er svensker på en oljeplattform?
- De kaster smuler til helikoptrene.

3

- Hva er sa den ene veggjen til den andre?
- Vi møtes på hjørnet!

4

- Hva er det som er grått og tørt på innsiden, og rødt og klissete på utsiden?
- En vrent elephant.

5

- Hvem eier flest kuer i Arabia?
- Milksheiken!

6

- Kelner, denne biffen er kald.
- Ja, selvsagt. Oksen har jo vært død i flere uker.

7

- Kelner, har dere en ren duk?
- Vet ikke. Jeg har bare vært her et halvt år.

8

- Kelner, det ligger en flue i glasset mitt.
- Ja, alle kan jo ikke være i suppen.

9

- Hvordan får du en rockegitarist til å spille saktere?
- Hold noen noteark opp foran han.

10

- Hva kaller man en bumerang som ikke kommer tilbake igjen?
- En pinne.

Oppgave:

Set om alle vitsane ovanfor frå bokmål til nynorsk.
Når omsetjinga blir vurdert, er det berre eit utval av orda som tel!

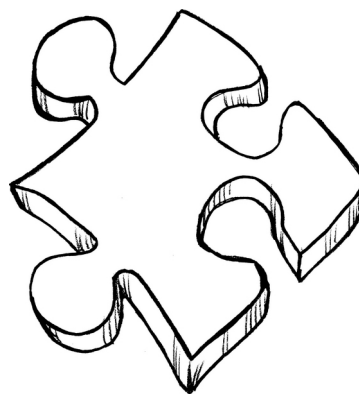
Retteskjema – ti vitsar

Dette retteskjemaet syner dei 24 nynorskorda som du skal vurdere. Finn fram til det understreka ordet i din eigen tekst og kryss av for «RETT» eller «GALE» for å markere om du har omsett bokmålsordet på riktig måte.

	RETT	GALE
1-1. Korleis lagar svenskane falske 100-lappar?		
1-2. Dei skrapar bort ein null på 1000-lappane .		
2-2. Korleis kan du sjå at det er svenskar på ei oljeplattform?		
2-2. Korleis kan du sjå at det er svenskar på ei oljeplattform?		
2-3. Dei kastar smular til helikoptera .		
3-1. Kva sa den eine veggen til den andre?		
3-2. Vi møtest på hjørnet!		
4-1. Kva er det som er tørt og grått på innsida (...)		
4-2. (...) og raudt og klissete på utsida?		
5-1. Kven eig flest kyr i Arabia?		
5-2. Kven eig flest kyr i Arabia?		
5-3. Kven eig flest kyr i Arabia?		
6-1. Ja, sjølv sagt .		
6-2. Oksen har jo vore død/daud i fleire veker .		
7-1. Kelner, har de/dokker ein rein duk?		
7.2. Veit ikkje. Eg har berre vore her i eit halvt år.		
8-1. Kelner, det ligg ei fluge i glasets mitt.		
8-2. Ja, alle kan jo ikkje vere i suppa .		
9-1. Korleis får du ein rockeartist til å spele saktare?		
9-2. Korleis får du ein rockeartist til å spele saktare ?		
9-3. Hald nokre noteark opp framfor han.		
10-1. Kva kallar ein/vi/du/ ein bumerang som ikkje kjem (...)		
10-2. Kva kallar ein/vi/du/ ein bumerang som ikkje kjem (...)		
10-3. Kva kallar ein/vi/du/ ein bumerang som ikkje kjem (...)		

Oversett vitser fra bokmål til nynorsk:

1

- Vet du hva vegetarianermoren roper til barna sine når de skal spise?
- Kom og spis før maten visner!

2

- Vet du hva det står på skiltene ved svenske rundkjøringer?
- Max syv runder!

3

- Hva sa Atlanterhavet og Stillehavet da de møttes?
- Ingenting. De var ikke på bølgelengde.

4

- En blondine sto ved et trafikklys og sa:
 - Nå har det vært grønn mann seks ganger. Blir det aldri grønt for oss damer?

5

- Hvorfor sitter det en ordblind elg øverst i grantrett?
- Den har lest at den er skogens konge.

6

- Læreren så strengt utover klassen og spurte:
 - Vet dere hva som skjer med dem som lyver?
 - Ja, svarte Markus. – De får kjøre med bussen for halv pris!

7

- Steffen, har du lært noe i dag?
- Nei, jeg har hørt på deg hele tiden.

8

- Vet du hvorfor de hvite sauene spiser mer enn de svarte?
- Fordi det er flere av dem.

9

- Hva får du hvis du river et A4-ark i to?
- Et puslespill for svensker.

10

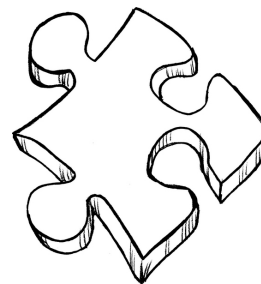
- Svensken var utrolig stolt av seg selv da han ble ferdig med puslespillet etter to år. På esken sto det nemlig 3–5 år ...

Oppgave:

Set om alle vitsane ovanfor frå bokmål til nynorsk.
Når omsetjinga blir vurdert, er det berre eit utval av orda som tel!

Retteskjema – ti vitsar

Dette retteskjemaet syner dei 24 nynorskorda som du skal vurdere. Finn fram til det understreka ordet i din eigen tekst og kryss av for «RETT» eller «GALE» for å markere om du har omsett bokmålsordet på riktig måte.

	RETT	GALE
1-1. Veit du kva <u>vegetarianarmora</u> ropar/roper til barna/borna		
1-2. Kom og et før maten <u>visnar</u> !		
2-2. Veit du kva som står på <u>skilta</u> ved svenske rundkøyningar?		
2-2. Veit du kva som står på skilta ved svenske <u>rundkøyningar</u> ?		
2-3. Max sju <u>rundar</u> !		
3-1. (...) Stillehavet da dei <u>møttest</u> ?		
3-2. Dei var <u>ikkje</u> på bøl(j)elengd(e).		
3-3. Dei var ikkje på <u>bøl(j)elengd(e)</u> .		
4-1. <u>Ei</u> blondine stod ved eit trafikklys og sa:		
4-2. No har det vore <u>grøn</u> mann seks gongar/gonger.		
5-1. Korfor/Kvifor sit det ein ordblind elg <u>øvt</u> i grantreet?		
5-2. <u>Han</u> har lese at han er skogens kongle.		
6-1. Veit <u>de/dokker</u> kva som skjer med dei som lyg?		
6-2. Veit de/dokker kva som skjer med dei som <u>lyg</u> ?		
7-1. Steffen, har du lært <u>noko</u> i dag?		
7.2. Snei, eg har høyrte på deg <u>heile</u> tida.		
8-1. Veit du <u>korfor/kvifor</u> dei kvite sauane/sauene et meir (...)		
8-2. Fordi det er <u>fleire</u> av dei.		
8-3. Fordi det er fleire av <u>dei</u> .		
9-1. Kva får du <u>viss/om/dersom</u> du riv eit A4-ark i to?		
9-2. Eit puslespel for <u>svenskar</u> .		
10-1. Svensken var utruleg stolt av seg <u>sjølv</u> (...)		
10-2. (...) da han <u>blei/vart</u> ferdig med puslespelet etter to år.		
10-3. På eska stod det <u>nemleg</u> 3–5 år.		

IDIOMER – FASTE ORD OG UTTRYKK 1

Et idiom er et fast uttrykk som er sær-egent for et språk: Det gir rett og slett ikke mening å bytte ut ett av ordene i uttrykket med et annet ord.

Øverst i hver boks finner du et norsk idiom som mangler ett ord, her markert med tre prikker. Hvilket av de tre ordene nedenfor skal erstatte de tre prikkene? Skriv den første bokstaven i dette ordet inn i sirkelen som hører til.

Hvis du velger riktig bokstav seks ganger, kommer et loddrett løsningsord til syne.

Kanskje kan du også forklare for side-mannen hva de ulike idiomene betyr?

Oppgave 1

apostelens ... griser hester katter	H
grønn i ... ansiktet munnhulen navlen	
henge med ... armene håret nebbet	
den siste ... i kisten blomsten kroppen spikeren	
legge ... på bordet kortene nøklene sedlene	
ha et ... i ermet ess kløpulver skjerf	

Oppgave 2

nære en ... ved sitt bryst apekatt hund slange	
sette ... på døra bøtta kroken varsel	
som et ... lyn blått klumpete olja	
en ... klut illeluktende rød våt	
... over i-en hjerten prikken rundingen	
skite i ... reir andres eget uoppdagede	

Oppgave 3

spytte i ... glasset havet selskapet	
... gikk ut av ballongen gassen luften stanken	
magen blir mett før ... hjernen tarmen øyet	
slå inn åpne ... dører melkekartonger vinduer	
briste ... bære eller men og	
en dans på ... brennesler rosen tomater	

Oppgave 4

få seg en midt i ... brystet magen planeten	
en slu ... gaupe rev ulv	
brent barn skyr ... ilden hotdog stekepanna	
få ... på mølla penger strøm vann	
full som en ... alke pingvin ørn	
en rød ... bukse pute tråd	

Oppgave 5

gjøre gull av ... gråstein sølv tull	
... og omega alfa beta delta	
få ut ... fingeren hodet nesa	
ha grønne ... fingrer tær ører	
ikke ... nåla i veggen eie kjenne oppdage	
... på tråden hissig lett tung	

Oppgave 6

ta tyren ved ... bjellene hornene øynene	
... i fåreklær bonde sau ulv	
vende det ... øret til døve høyre venstre	
være ... for noen ild luft vann	
... i nakken munn nese øyne	
treffe ... på hodet kjøpmannen motstanderen spikeren	

Oppgave 7

som en ... i helvete fjert prest snøball	
... koffert finne måle tenke	
som ... i vann bølger ringer streker	
tape ... ansikt fötter hender	
skjønner ikke et ... grynt kvekk pip	
slippe katta ut av ... buret huset sekken	

IDIOMER – FASTE ORD OG UTTRYKK 2

Et idiom er et fast uttrykk som er sær-egent for et språk: Det gir rett og slett ikke mening å bytte ut ett av ordene i uttrykket med et annet ord.

Øverst i hver boks finner du et norsk idiom som mangler ett ord, her markert med tre prikker. Hvilket av de tre ordene nedenfor skal erstatte de tre prikkene? Skriv den første bokstaven i dette ordet inn i sirkelen som hører til.

Hvis du velger riktig bokstav seks ganger, kommer et loddrett løsningsord til syne.

Kanskje kan du også forklare for side-mannen hva de ulike idiomene betyr?

Oppgave 1

tråkke i ... asfalten salaten vannet	
... i mosen edderkopper frosker ugler	
som ... i egget engelen myggen plommen	
kaste ... for svin brød perler sjokolade	
seile sin ... sjø egen første siste	
tatt med buksene ... hjemme nede oppe	

Oppgave 2

ta ... på noen fisken kamelen rotta	
... på stilk skuldrer tunge øyne	
møte seg selv i ... døra heisen trappa	
med lua i ... baggen hånda skoene	
sette noe ... lupen inni oppå under	
løs kanon på ... dekk lastebil shoppingsenter	

Oppgave 3

koke suppe på en ... blomkål oksesteik spiker	
leve på luft og ... kjærlighet loff vann	
ha mange ... i ilden barn jern tidsskrifter	
kaste sine ... på noen hårdotter votter øyne	
med ... og klør munn nebb vinger	
sette kryss i ... dagboka kladdeboka takket	

Oppgave 4

ta ... i en annen hånd gaffelen kniven skjeen	
vende det ... kinnet til andre pene stygge	
et vandrende ... dataspill leksiskon uhell	
... fire øyne inni oppå under	
... tommeltotter bruke tvinne vaske	
være ... bak ørene ren tørr våt	

Oppgave 5

være i samme ... båt land skog	
tale ... midt imot London Moskva Roma	
være djevelens ... advokat hovedfiende offer	
vri ... rundt høygaffelen kniven lua	
... av kransekaka bunnen midten toppen	
et Columbi ... egg seilfly tog	

Oppgave 6

sni mens jernet er ... fuktig kaldt varmt	
som ... i tørt gress jord ild vann	
... kameler finne sluke temme	
ta noe med en klype ... kakao olivenolje salt	
sånn midt på ... båten kartet treet	
smake sin ... medisin egen første siste	

Oppgave 7

svigermors ... drøm hemmelighet spøkelse	
strekke seg ... stjernene etter foran under	
med ... mot veggen albuen magen ryggen	
skyte ... med kanoner draker gjenferd spurv	
snakke ... hodet på noen inni over under	
snakke for sin syke ... katt mor nabo	

EVENTYR-QUIZ

FASIT

1. I hvilket eventyr er det en prinsesse som søler stearin på prinsen sin?
2. Hvem så piken med svovelstikkene for seg like før hun frøs i hjel?
3. Hvor mange dverger møtte Snøhvit?
4. Hva falt ut av munnen til Snøhvit da dvergene løftet kisten hennes opp på vognen til prinsen?
5. I hvilket eventyr sier en fugl: «Ja, men han er så stor og rar, og så ligner han ikke de andre!»?
6. I hvilket eventyr sier en liten gutt: «Men han har jo ikke noe på seg!»?
7. Hva gjorde Hans og Grete for å kunne finne veien tilbake gjennom skogen til farens hus?
8. Hva heter eventyret der hovedpersonen bytter bort den nydelige stemmen sin mot to bein, som skal erstatte halefinnen?
9. Hva var de to fornavnene til H.C. Andersen
10. Hva var det prinsessen kunne merke gjennom tjue madrasser og og tjue dynner av edderdun?
11. Hvor mange feer ble invitert til Torneroses dåp?
12. Hva heter eventyret der en jente holder på å bli spist sammen med bestemoren sin?
13. Hva slags drikke skulle Rødhette ta med til bestemoren sin?
14. Hva heter juleheftet som hvert år gir barna norske folkeeventyr i tegneserieform?
15. Hvem mister skoen sin av glass når hun ved midnatt flykter fra kongens slott?
16. Hvor var det Askepott hver eneste dag gikk for å gråte?
17. Hva mistet stesøstrene til Askepott på vei til og fra Askepotts bryllup?
18. Et av brødrene Grimms eventyr handler om fire bymusikanter. Til hvilken tysk by dro bymusikantene?
19. Hvem var det som rømte fra «kone-krone, gamlefar og sju skrikerunger?»
20. Hvilke fem skapninger fra dyreriket møtte pannekaka som rømte fra familien med de sju sultne ungene?
1. Kvitebjørn kong Valemon
2. Mormoren sin
3. Sju
4. En (forgiftet) eplebit
5. Den stygge andungen
6. Keiserens nye klær
7. De strødde brøds- smuler på stien.
8. Den lille havfrue
9. Hans Christian
10. En ert
11. Tolv. Den trettende tok hevn.
12. Rødhette
13. En flaske vin
14. «Tuss og troll»
15. Askepott
16. Til morens grav
17. Øynene sine, duene hakket dem ut.
18. Bremen
19. Pannekaka
20. Høne, hane, gås, gasse og gris

EVENTYR-QUIZ

FASIT

1. I hvilket eventyr møter Askeladden en kjøttsulten mann som spiser gråstein?	1. Askeladden og de gode hjelperne
2. Hva kaller man eventyr uten kjent forfatter, som er blitt fortalt muntlig fra generasjon til generasjon?	2. Folkeeventyr
3. Hva kaller man eventyr som har en kjent forfatter og kjent tilblivelse?	3. Kunsteventyr
4. I hvilket eventyr plukker Askeladden opp en død skjærunge?	4. Prinsessen som ingen kunne målbinde
5. I et eventyr av Alf Prøysen greide et dyr å telle til ti. Hvilket dyr?	5. Geitekillingen
6. Fra hvilket land stammer eventyret Gullhår og de tre bjørnene?	6. England
7. Fra hvilket land stammer eventyret Peter og ulven?	7. Russland
8. Fra hvilket land stammer eventyret Ole Lukkøye?	8. Danmark
9. Fra hvilket land stammer eventyrfiguren Pinocchio?	9. Italia
10. Fra hvilket land stammer eventyret Skjønnheten og udyret? (Hint: Forfatteren het Gabrielle-Suzanne Barbot de Villeneuve.)	10. Frankrike
11. Fra hvilket land stammer eventyret Hans og Grete?	11. Fra Tyskland
12. Fra hvilken eventyrsamling stammer eventyret Ali Baba og de førti røverne?	12. Fra tusen og en natt
13. Hvilken eventyrhelt bad vaktene «å ta trollmannen med seg, brenne ham på en gjødseldyngge og spre asken hans i byens kloakk?»	13. Aladdin
14. I hvilket land bodde Aladdin med lampen?	14. I Kina
15. Hva het vedhuggerens sønn som klarte å stjele skatter fra en røverhule?	15. Ali Baba
16. Hva ropte høvdingen for de førti røverne da han stod ved fjellveggen til hulen sin?	16. «Sesam, sesam, lukke deg opp!»
17. Hva het eventyrfiguren som ble klekket fra et egg som fem koner hadde ruget på, og stadig mumlet om at han var sulten?	17. Mumle Gåsegg
18. Hvilken fornøylespark har mange attraksjoner hentet fra den norske eventyrskatten?	18. Hunderfossen
19. Hva heter eventyret om mannen som er så tunghørt at han svarte i hytt og vær da lensmannen kommer på besøk?	19. «God dag, mann!» – «Økseskaft!»
20. Hva var det som lå i «skrinet med det rare i»?	20. En kalverumpe

EVENTYR-QUIZ 3

FASIT

1. I hvilket eventyr møter Askeladden en kjøttsulten mann som spiser gråstein?	1. Askeladden og de gode hjelperne
2. Hva kaller man eventyr uten kjent forfatter, som er blitt fortalt muntlig fra generasjon til generasjon?	2. Folkeeventyr
3. Hva kaller man eventyr som har en kjent forfatter og kjent tilblivelse?	3. Kunsteventyr
4. I hvilket eventyr plukker Askeladden opp en død skjærunge?	4. Prinsessen som ingen kunne målbinde
5. I et eventyr av Alf Prøysen greide et dyr å telle til ti. Hvilket dyr?	5. Geitekilllingen
6. Fra hvilket land stammer eventyret Gullhår og de tre bjørnene?	6. England
7. Fra hvilket land stammer eventyret Peter og ulven?	7. Russland
8. Fra hvilket land stammer eventyret Ole Lukkøye?	8. Danmark
9. Fra hvilket land stammer eventyrfiguren Pinocchio?	9. Italia
10. Fra hvilket land stammer eventyret Skjønnheten og udyret? (Hint: Forfatteren het Gabrielle-Suzanne Barbot de Villeneuve.)	10. Frankrike
11. Fra hvilket land stammer eventyret Hans og Grete?	11. Tyskland
12. Fra hvilken eventyrsamling stammer eventyret Ali Baba og de førti røverne?	12. Tusen og en natt
13. Hvilken eventyrhelt bad vaktene «å ta trollmannen med seg, brenne ham på en gjødseldyngge og spre asken hans i byens kloakk?»	13. Aladdin
14. I hvilket land bodde Aladdin med lampen?	14. Kina
15. Hva het vedhuggerens sønn som klarte å stjele skatter fra en røverhule?	15. Ali Baba
16. Hva ropte høvdingen for de førti røverne da han stod ved fjellveggen til hulen sin?	16. «Sesam, sesam, lukke deg opp!»
17. Hva het eventyrfiguren som ble klekket fra et egg som fem koner hadde ruget på, og stadig mumlet om at han var sulten?	17. Mumle Gåsegg
18. Hvilken fornøylespark har mange attraksjoner hentet fra den norske eventyrskatten?	18. Hunderfossen
19. Hva heter eventyret om mannen som er så tunghørt at han svarte i hytt og vær da lensmannen kommer på besøk?	19. «God dag, mann!» – «Økseskaft!»
20. Hva var det som lå i «skrinet med det rare i»?	20. En kalverumpe

FNs internasjonale dager (utdrag)

OPPDRAK: Du skal holde en kort appell (maksimalt fem minutter) i forbindelse med en av de FN-dagene som er nevnt nedenfor. Du skal både skrive manuskript og holde en tale for klassen. Manuskriptet (med kommentarer til egen tekst) leverer du til norsklæreren.

8. september	Alfabetiseringsdagen	
15. september	Den internasjonale demokratidagen	
27. september	Verdens turismedag	
1. oktober	Internasjonal dag for eldre	
5. oktober	Internasjonal lærerdag	
10. oktober	Verdensdagen for psykisk helse	
11. oktober	Den internasjonale jentedagen	
20. oktober	Verdens statistikkdag	
19. november	Verdens toalettdag	
20. november	Verdens barnedag	
21. november	Verdens TV-dag	
1. desember	Verdens aids-dag	
3. desember	Internasjonal dag for funksjonshemmede	
11. desember	Den internasjonale fjelldagen	
28. januar	Den internasjonale personverndagen	
4. februar	Verdens kreftdag	
13. februar	Verdens radiodag	
21. februar	Internasjonal morsmålsdag	
3. mars	Verdens villmarksdag	
8. mars	Den internasjonale kvinnetdagen	
20. mars	Internasjonal dag for glede	
21. mars	Internasjonal dag mot rasediskriminering	
21. mars	Internasjonal dag for poesi	
21. mars	Internasjonal dag for skog	
22. mars	Verdens vanndag	
4. april	Internasjonal dag for bevissthet rundt miner og minerydding	
6. april	Internasjonal dag for utvikling og fredsbygging gjennom idrett	
7. april	Verdens helsedag	
3. mai	Internasjonal dag for pressefrihet	
12. mai	Verdens dag for trekkfugler	
22. mai	Internasjonal dag for biologisk mangfold	
1. juni	Internasjonal dag for foreldre	
8. juni	Internasjonal dag for verdens hav	
14. juni	Verdens blodgiverdag	

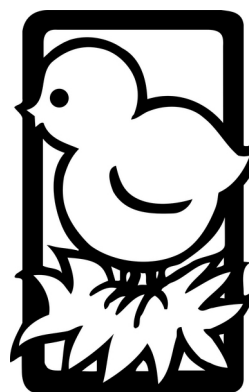
Øving i presis språkbruk 1

Klarer den eine eleven å forklare korleis teikninga ser ut så godt at den eleven som lyttar, får til å teikne ein nøyaktig kopi? To og to elevar sit saman, med ryggen til kvarandre, slik at den som forklarer, ikkje ser korleis den andre teiknar før tida er ute.

Teikning A1

Teikning B1

Teikning C1

Teikning D1

Teikning E1

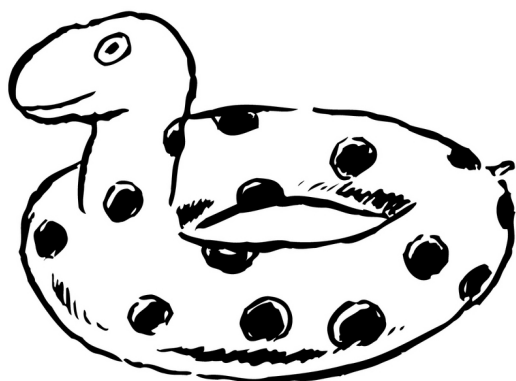
Teikning F1

Øving i presis språkbruk 2

Klarer den eine eleven å forklare korleis teikninga ser ut så godt at den eleven som lyttar, får til å teikne ein nøyaktig kopi? To og to elevar sit saman, med ryggen til kvarandre, slik at den som forklarar, ikkje ser korleis den andre teiknar før tida er ute.

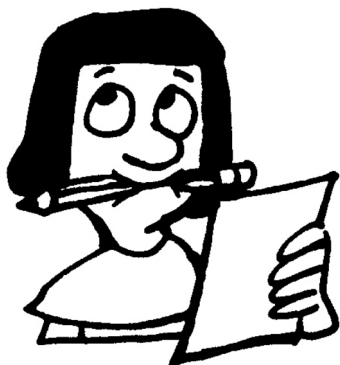
Teikning A2

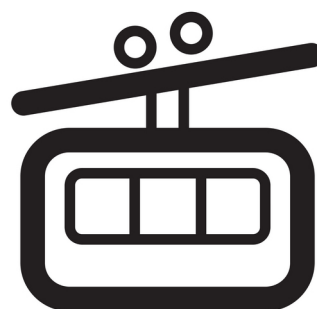
Teikning B2

Teikning C2

Teikning D2

Teikning E2

Teikning F2

FASITSIDE

Norske idiomer 1 – side 26

Løsningsord:

HANSKE
SKORPE
GLØDER
PRIVAT
GAFFEL
HUDLØS
STRAKS

Norske idiomer 2 – side 27

Løsningsord:

SUPPEN
RØDHUD
SKJØNT
SALUTT
BRUKTE
VISSTE
DERSOM

Skrivetrekanten

Gi skrijving mening!

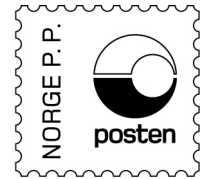
Hva vil du si?

Hvordan vil du si det?

Hvorfor vil du si noe
– og til hvem?

B-økonomi

NORSKnytt

Norsknytt nummer 2-2015

Returadresse:
Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

Marie Louise Widnes (1930–)

Den vesle jenta

Du vesle vakre jente, du vart berre fire år,
for ei bombe råka huset og tok livet ditt i går.
Vi fekk sjå ein haug ruiner, der du var då bomba fall,
og den barneglade låtten din, han tagna då det small.

Slik går det, vesle jente, når dei hjernevaska menn,
ser på krig som lovleg handling, og når hat og makthug brenn,
Når dei sender landets ungdom ut i blod og skrik og gru
og uskuldige lyt ofrast, men det visste ikkje du.

Du var vel kanskje heldig, når vi veit at far og mor,
måtte fylgje deg i døden. men du har ein liten bror
som fekk begge beina krasa. Alt var berre blod og skrik,
då dei grov han fram frå røysa mellom krusebrot og lik.

Du skulle hatt ei framtid, dansa glad og sorglaust fram,
men i staden vart du utpeikt som eit uskulds offerlam.
For det finst så mange bomber, og på sterke makters vis,
ser dei magre , svoltne ungar, som ein bra og naudsynt pris.

Det korte vesle livet og kvar draum du skulle drøymt,
dei vart borte liksom støvet, og for alltid gøymt og gløymt
Utan makt er våre tårer ,sorga grenselaus og sår.
Vi vert fattige, når barneblod skal dogge jorda vår.

Å vesle, døde jente, om det finst ein himmel til
med ein Allah eller Jahve, som på rett og rangt ser skil,
må du bede for dei styrande i alle verdens land,
at dei byter våre våpen i mot kjærleik og forstand.